DE LA CATEDRĂ

HORIA ARAMĂ

— În marea lor naivitate, oamenii din generaţiile anterioare obişnuiau să irosească un timp nepreţuit cu îndeletniciri de nimic. Distracţiile ocupau un spaţiu incredibil în viaţa lor. Bîntuiau flageluri sociale, precum cinematograful, muzica, teatrul, televiziunea. Mulţimi fără cultură frecventau circul şi chiar copii de vîrstă fragedă puteau fi văzuţi pe băncile suind în amfiteatru pînă sub cupolă, urmărind, într-o tensiune absolut nesănătoasă, evoluţiile trapeziştilor cînd nu se înfiorau privind fiare sălbatice smulse din mediul natural, închise după gratii şi silite să danseze ori să execute salturi prin cercuri de foc.

Desigur, secolul nostru raţional nu trece cu vederea meritele înaintaşilor, faptul că ei au descoperit logica, matematica, fuziunea nucleară şi au pus bazele civilizaţiei contemporane. Dar ne recunoaştem atît de puţin în ei...

Cea mai stranie manifestare a lor era, fără îndoială, rîsul. Este greu să ne imaginăm astăzi ce loc imens ocupa în viaţa patriarhală de acum o sută-două de ani această aşa-zisă „formă de expresie a bucuriei”. Oamenii căutau rîsul pe orice cale. Rîdeau în chip de salut, rîdeau ca să-şi exprime buna dispoziţie, optimismul, sănătatea, se înghesuiau la casele de bilete ale sălilor în care se reprezentau comedii. Cei serioşi erau socotiţi posaci. Un om de lume trebuia să fie spiritual. O răutate care provoca rîsul era mai bine primită decît o analiză temeinică şi argumentată, avînd întotdeauna un efect mai prompt! Copiii îi venerau pe clovni şi pierdeau ore bune de studiu privind strîmbăturile maimuţelor în grădinile zoologice. Cunoscuţii glumeau între ei. Amicii îşi jucau feste. Şi nimeni nu se supăra!

Este greu de imaginat de cîtă uşurătate se dădea dovadă în astfel de împrejurări. Un scriitor bine cunoscut în epocă îşi datora o mare parte a succesului faimei pe care i-o aduceau farsele pe care le făcea prietenilor săi, apreciate nu o dată ca geniale. Nu numai că o glumă, o păcăleală erau oricînd binevenite; acest gen de amuzament avea chiar şi o sărbătoare a lui în calendar, prăznuită la 1 aprilie!

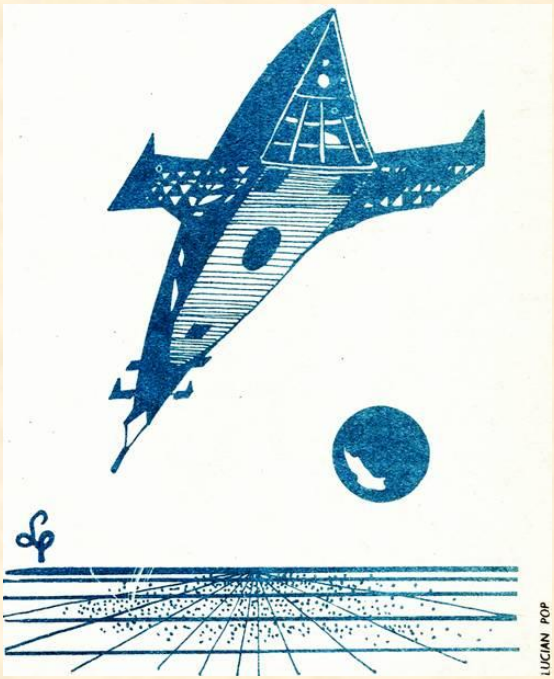

Ce-i drept, încă de pe atunci au fost întreprinse încercări de a studia rădăcinile fenomenului. Filosofi şi psihologi au cercetat rîsul şi natura lui – evident, nu pentru a-l desfiinţa, ci din curiozitate ştiinţifică –, întreprinzînd studii care au permis fundamentarea stării noastre de spirit. Această stare, dacă ar fi ceva mai multă linişte în sală, aş încerca s-o definesc în cîteva cuvinte: un desăvîrşit echilibru interior bazat pe cunoaşterea ultimelor adevăruri, o stăpînire de sine fără fisură, o sobrietate străină de orice uşurinţă, ostilă rîsului, acest barbar vestigiu al epocii în care lumea nu învăţase valoarea timpului, a tuturor lucrurilor – vă rog, puţină atenţie! –, rîsul, ruşinea veacurilor trecute; rîsul pentru care n-am ştiut să roşim destul – dar, copii, nu înţeleg, cum este posibil ca în timp ce vă vorbesc, în timp ce un robot-profesor de calitatea mea vi se adresează de la înălţimea catedrei, dumneavoastră... dumneavoastră... – de indignare îmi pierd şirul!! – dumneavoastră să vă tăvăliţi de rîs!?!?